

gumni to nič ne stane, pač pa mnogo koristi. Pogum je tista stvar, ki vse premaga. Če vas doslej niso pogazili, vas tudi v prihodnje ne bodo. —

Komentar k tem besedam naj si napravi vsak sam!

Dne 8. t. m. so zborovali klerikalci v Mirni na Goriškem. Govoril je tudi znani Terseglav, in sicer, kakor poroča „Slovenec“ (štev. 206), tako:

Kulturna bodi naša organizacija s tem, da konkurira z nasprotniki na vseh poljih prosvete: znanstvu, umetnosti, organizaciji itd. To več izda kot dokazovanje po knjigah. Kulturna bodi tudi na ta način, da pripravi nasprotnike, zlasti liberalno učiteljstvo, ki trpi na tem, da je prenizko za visoke ideale krščanstva, do tega, da se bodo več učili, da se jim bo dušno obzorje razširilo! Kulturni boj nikoli ne poneha — veliko bomo dosegli, če vsaj to dosežemo, da se bo bil na obeh straneh pošteno in načelno. Bodi mirenski mladeniški shod prvi slovenski protest proti zborovanju liberalnega učiteljstva v Gorici. Zato predlaga govornik sledečo

resolucijo proti liberalnemu učiteljstvu:

„Mladeniči, mladenke in možje iz cele Goriške, zbrani na stotine na mladeniškem tečaju v Mirni pri Gorici, protestirajo proti sklepom in resolucijam svobodomiselnega učiteljstva v Gorici, ki se je ondi postavilo očito nasproti idealom krščanske in ljudske vzgoje, protestira pa ogorčeno tudi proti šolskim oblastem, ki mesto da bi bila nepristranska, zapostavljajo krščansko misleče učiteljstvo za svobodomiselnim. Mladeniški shod izjavlja, da bo vsak posameznik v mladeniški organizaciji, kar je v njegovih močeh, delal na to, da onemogoči z bojem z vsemi sredstvi, ki so za to na razpolago, delovanje protikrščanskega učiteljstva v šoli in izven šole.“

Interesantno je, da so prej protestirali proti našim sklepom in resolucijam, preden so jim bile znane. Drugič pa so protestirali tudi proti temu, o čemer v Gorici nismo govorili. Smešno in hudobno!

V isti štev. „Slovenca“ čitamo, da je govoril na zborovanju „Slomškove zveze“ tudi Jaklič! Dejal je:

Kako je pri nas na Slovenskem? Tudi na Kranjskem je velik del učiteljstva v taboru tistih strank, ki imajo v načrtu razporoko, razkristijanjenje človeške družbe, svobodno šolo itd. Mislim, da govorim po volji in po srcu vseh, če rečem: Ljudje, ki imajo tak program, naše mladine ne morejo vzgajati, naj tudi pravijo, da so kristjani. — Ti učitelji, ki sem jih označil zdaj, so združeni v „Zavezi jugoslovanskih učiteljev“, katera je svoj čas izjavila, da je privesek stranke „Slovenskega Naroda“. Lani so imeli ti možje v Radovljici shod ter so naravnost izjavili, da hočejo svobodno šolo, t. j. šolo, kamor bi duhovnik ne imel vstopa. Tudi na današnjem zborovanju v Gorici bodo najbrž isto ponavljali in zahtevali. — Po tem, kar sem vam razložil, boste, cenjeni zborovalci, lahko izprevideli, kako velik je razloček med današnjim učiteljstvom, in kolika škoda v dušnem oziru nastane lahko za vaše drage otroke, če bi jih učil in odgojeval učitelj, ki je protiverskega mišljenja, ki hoče, da bi se krščanski nauk odtrgal mladini. Dolžnost naših somišljenikov je, da povsod podpirajo učitelje krščanskega mišljenja, ki so v „Slomškovi zvezi“. Višji krogi jim niso naklonjeni; če bodo pa spoznali, da je ljudstvo ob strani Slomškarjev, bodo tudi ti izpregledali in izpremenili svoje mnenje. — Vpliva na šolo doslej niste dosti imeli, a imeti ga morate. Vi zidate šole, vi plačujete stroške, vpliva pa vam niso dosti pripuščali doslej. To razmerje je nezdravo. Spodobilo se, da imate pri nastavljanju tistih, ki jih plačujete, tudi besedo in moč. Poslanec S. L. S. bomo skušali te nezdrave razmere odpraviti in ljudstvu dati več pravic, dobrim učiteljem pa primerne plače. Onemogočiti je treba, da bi taki učitelji, ki so nasproti težnjam naše stranke, ki se družijo s protiverskimi strankami, sodelovali pri vzgoji naše dece, da bi bili vzgojitelji otrok krščanskih staršev. —

Tudi k tem besedam naj si napravi komentar vsak sam!

„Kmečka zveza za ljubljansko okolico“ je zborovala dne 8. t. m.

Dr. Mauring, župnik na Igu — prosimo: dr. Mauring!!! — želi glasom

„Slovenca“ (štev. 207) nekaj pojasnil zaradi bremen za šole, zlasti z ozirom na šolo na Igu, kjer se je ustanovil 4. razred proti volji krajnega šolskega sveta, občini naložilo stroškov, sedaj pa 4. razreda ni, ker manjka otrok; saj imajo še sicer poldnevni pouk. Opozarja tudi na obnašanje nekaterih učiteljev, ki ne izvršujejo svoje visoke dolžnosti, ampak so bolj podobni špijonom; to so grobokopi kmečkega stanu. (Prosimo: dr. Mauring opozarja — na obnašanje!)

Dr. Šusteršič kot član deželnega šolskega sveta pojasnjuje, da je deželni šolski svet bil dosedaj v liberalnih rokah. Vsak liberalni učitelj, če je bil tudi najmanj vreden, je našel pri deželnem šolskem svetu kakšno zaslobo in potuho. Ti učitelji nimajo smisla za versko-nravno vzgojo mladine; namesto da bi se pečali s tako vzgojo, agitirajo za liberalno stranko, zraven pa upijejo, da so slabo plačani. Za oštarijo pa imajo vedno denarja... (Strašno lepo in fino!) Ta stvar se je sedaj nekoliko spremenila. Sedaj sta v deželnem šolskem svetu dva pristaša S. L. S., ki bosta za to skrbela, da se vetrič obrne. — Zadnjič se je pripetilo, da je deželni šolski svet nekega učitelja, kateremu se nobenega otroka več v roko dati ne sme, ker se je vedel na tak način, da je šolske otroke naravnost kvaril (pogovarjal se je z osemetnimi deklamacijami o stvarih, o katerih je mene sram, da bi govoril z vami možmi), — in tega učitelja deželni šolski svet ni sklenil odstaviti, ampak da se ga premesti. Govornik je enemu gospodov, ki je glasoval za tako milo kazen, rekel: Vi svojega otroka temu učitelju gotovo ne zapuete niti pet minut. In dotičnik je molčal. — Mi smo predlagali, da se tega učitelja odpusti iz službe, a smo propali za eu glas. Sicer pa še knjige in spisi v tej stvari niso sklenjeni. Deželni šolski svet se je obrnil do okr. in krajnih šolskih svetov, kdo bi tega učitelja hotel sprejeti, in liberalni šolski sveti so ga odklonili. (Po katerih zakonitih določilih pa je tako postopanje dopustno?) Da se te razmere zboljšajo, je potrebno, da mi v prihodnjem deželnem zboru sklenemo tak šolski zakon, kakor ga imajo na Nizjem Avstrijskem, da dobi imenovanje učiteljev tisti v roke, ki jih plača. Bodite čisto mirni: kakor hitro mi prevzamemo gospodarstvo v deželnem zboru, če bo pri prihodnjih volitvah kmečko ljudstvo složno, napravimo v tem oziru red. Kar je poštenih učiteljev, če tudi so liberalni, ako store svojo dolžnost, njim se ni ničesar bati; pač pa tistim razposajenim elementom, ki jim ni za blagor naših otrok, ki nečesto pojmiti, da so otroci naš najdražji zaklad, prihodnost naroda. —

No, kakor se vidi, ne bo tako hudo, kakor bi rada Lampe in Jaklič!

V 208. štev. piše „Slovenec“:

Vsi štirje goriški okrajni šolski nadzorniki so se udeležili skupščine „Zaveze“ v Gorici. Mi tem štirim gospodom le čestitamo na dobrem teku, s katerim so povzili „predavanje“ črnovrškega učitelja Silvestra o „klerikalizmu“. Če bi jim bila ta dika slovenskega liberalnega učiteljstva povrh prebrala še svojo čedno disciplinarno preiskavo, potem bi se bil gotovo dobri okus teh štirih gospodov okrajnih šolskih nadzornikov pokazal v še lepši luči. Kakor se vidi, se štirje okrajni šolski nadzorniki dobro počutijo v Silvestrovi družbi. —

Dostavljamo: Pri Silvestrovem predavanju ni bilo nobenega nadzornika. Koga pa bodi sram, to se bo videlo takrat, ko objavimo Silvestrov referat.

Sklepamo: V štirih zaporednih številkah je napravil „Slovenec“ učiteljstvu devolj usluge. Vse v čast božjo!

Krauzejeva osnova pedagogike.

Črtice. Priredil Janko Polák.

(Dalje.)

VI.

Pri druženju predstav potom enakovrstnosti ločuje duša važno od nevažnega in družijo važno v celote. Te celote imenujemo pojme. Pojem je torej duševna celota, dobljena potom druženja skupnih delov, enakovrstnih celotnih predstav. On je v duševnem življenju zaradi tega tolike važnosti, ker družijo v sebi vse ono,

kar smo dobili po dolgi poti ravnokar omenjenega druženja. Vsoto vseh celotnih predstav, ki jih obsega pojem, imenujemo obseg pojma. Vsebino pojma pa imenujemo vsoto skupnih posameznih predstav. Čim manj je celotnih predstav, tem več je posameznih predstav. Narobe pa tudi velja. In iz vsega tega razvidimo, da stojita obseg pojma in vsebina pojma v nasprotnem razmerju. Od dveh enakih pojmov je oni, ki ima večji obseg, vsekdar važnejši nego pa oni, ki ima večjo vsebino.

Pojem ima svojo pravo vrednost takrat, kadar je čist in čist je takrat, kadar družijo v sebi samo skupne posamezne predstave združenih enakovrstnih celotnih predstav.

Kadar pojme družimo in mesebojno primerjamo, pravimo, da sodimo. Za vsak sod je treba najmanj treh pojmov. Prva dva postavimo v razmerje, tretji pa kaže nasprotnost razmerja med obema. Duša postavlja pojme v razmerje tako, da vstavi enega kot delni pojem v drugega, ali pa da vstavi oba kot delna pojma v tretjega. Vsak sod da pojem razmerja. In s tem se duša bogati. V tem pa ravno tiči vrednost sode, ki je tem večja, čim jasnejši je bil sod, t. j. čim čistejši so bili v razmerje postavljeni pojmi in čim jasnejše je bilo razmerje izraženo.

Tudi sodi hrepene po medsebojnem razmerju. In tako nastane sklep. Za vsak sklep je treba najmanj treh sodov. Prva dva postavimo v razmerje, tretji pa nam izraža razmerje. Prva dva sode imenujemo postavo, tretjega pa imenujemo izvedbo.

Sode stavimo v razmerje na dva načina.

V prvem načinu jih stavimo tako, da izraža prvi sod splošno resnico, drugi pa imenuje manj važen pojem k važnemu pojmu iz prvega sode in tretji sod pa nanaša oni v prvem sodu važnemu pojmu nanašajoče se posamezni pojem na manj važni pojem drugega sode. V drugem načinu pa jih stavimo tako, da družijo izvedba vrsto, v podstavah izrečenih posebnih sodov v splošen sod. Prvi način sklepanja imenujemo razstavljajoče sklepanje, drugi način sklepanja pa imenujemo sestavljajoče sklepanje. Vsak sklep obogati dušo za pojmovno razmerje. In v tem tiči vrednost sklepanja, ki je tem večje vrednosti, čim jasnejše je sklepanje, t. j. čim čistejši so pojmi, čim jasnejše je bilo razmerje sodov in čim izrazi-tejše je razmerje pojmov.

S tem, da duša sodi in sklepa, pravimo, da misli. Izraz misli je govor. Govor označuje pojme z besedami, sode pa označuje s stavki. Razum imenujemo duševno moč mišljenja.

Pojme dobivamo na dva načina in zaradi tega razločujemo tudi pojme, dobljene potom izkustva in pa pojme, dobljene potom razuma.

Duša hrepni neprestano vsebino predstav razmnoževati, osvojevati, uporabljati in ohranjevati. Zaraditega družijo duša potom razuma pojme v vedno večje celote. In tudi te celote družijo ona zopet v velikanske celote. Te celote pa si naniza ona tako, da ji treba samo hoteti in pred njo leži odprto vse njeno bogastvo. In čim več takih celot si duša osvoji, tem višje razvito je njeno življenje in tem bolj se oddaljuje najnižjemu in srednjemu svojemu življenju in se dviga potom stalnosti in moči k svojemu smotru.

In ko dospo do tega smotra, pravimo, da si je pridobil človek značaj.

Delujoče pojmovno zvezovanje v duši imenujemo nazore. Imamo nizke in visoke nazore. Hiša je nizek, a lepota je visok nazor. Zakaj v prvem vidimo samo en pojem, v drugem pa vidimo obilico pojmov, ki izražajo pojem lepote.

V najnižjem duševnem življenju o duševni vsebini sploh ne moremo govoriti. V srednjem duševnem življenju jo tvorijo predstave. In v najvišjem duševnem življenju jo tvorijo nazori.

Spomin je tista silna moč, ki hrani nazore neizpremenjene in jih podaja o vsakem času zavednosti. Domišljija pa je tista silna moč, ki nazore pretvarja.

V najnižjem duševnem življenju nima duša vsebine kot take. Zakaj vse ji dohaja takorekoč sproti iz snovnega sveta. Drugače je to pri najvišjem duševnem življenju. V tem življenju dobljena vsebina je pridobljena po duši sami in zaraditega vidi človek v nji samega sebe potom delovanja, provzročene po nji. V najvišjem duševnem življenju nastale predstave in pojmi prehajajo v nazore in se v teh razvrste potom sodov in sklepov. Delova-

nje nazorov in s tem samostojnost človeka se kaže predvsem v predstavi in mišljenju. Če se vrše predstave in mišljenje hitro in lahko, občuti to duša prijetno. Če pa se vrši vse to počasno in težko, pa občuti duša vse to neprijetno. Nazori vplivajo torej tudi na čutenje. In to čutenje imenujemo čisto duševno, da ga ločimo od telesnoduševnega, ki polni najnižje duševno življenje.

Telesnoduševno čutenje in tudi čisto duševno čutenje zbuja v duši hrepenenja. Prvo zbuja nagon in poželenje, drugo pa volja. Kakor nagon in poželenje tako se javlja tudi volja v telesnem delovanju. A razloček med njima je velikanski. Zakaj volja se lahko upre nagonu in poželenju. A tega o nagonu in poželenju ne moremo trditi. In kdor ravna po volji nezavisno od nagona in poželenja, pravimo, da dela razumno. In ko dospo duša do onega viška, ko ne dela več po nagonu in poželenju, temveč po nazorih in volji, začne živeti ono življenje, o katerem sem govoril v začetku druge črtice.

Nazori se podvržejo sčasoma drug drugemu in dospo končno do neke takoiimenovane celote nazorov. Ta je zavisna od nadarjenosti in volje. Nazori nižje vrste so oni, ki se nanašajo navadno na stan. Izmed nazorov višje vrste pa je najbolj razvito samoljubje.

Kateri nazori pa so pravi in bi morali biti pravi, o tem pa govori nauk o čednostnem življenju. (Konec.)

Hranilnica in posojilnica „Učit. konvikta“ v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom
e je dne 1. kimavca t. l. preselila
v Gradišče št. 4, I. nadstr.
t. j. v poslopje, kjer je Učit. tiskarna.

Pritožbe naj bodo na dnevnom redu.

Že pred 40 leti so Slovenci na taborih zahtevali slovenskih šol, osobito slovenske univerze! Takratni ministrski predsednik Giskra ni sicer odrekel slovenskim poslancem pravice do visoke šole, a izgovarjal se je s tem, da država nima sredstev, in svetoval Slovincem, naj si s a m i postavijo svoje vseučilišče. Sedaj čez 40 let svetuje nekaj sličnega sedanji ministrski predsednik Beck Čehom, ki zahtevajo od njega češki notranji uradni jezik, ko jih baje s tem tolaži, da jim pravi, naj si ga s a m i izvojujejo. In kremeniti češki uradniki, sodni, davčni, politiški, se baje po tem ravnajo in uradujejo že povsod pri notranjem poslovanju v češkem jeziku.

Kar store češki uradniki v svojem uradu, to naj bi storili slovenski učitelji, ki podučujejo v utrakvističnih šolah in razredih, v katerih je večina slovenskih otrok. Slovenski učitelji naj bi pač tudi v teh razmerah poučevali po svoji zdravi pameti, po priznanih dobrih metodah, po najboljših pedagoških načelih, t. j. posluževali naj bi se pri pouku in vzgoji največ materskega jezika svojih učencev. Per analogiam bi se ravnali slovenski učitelji torej v teh razmerah po nasvetu ministra Beeka.

Težje se je pa Slovincem ravnati po nasvetu ministra Giskre, da bi si namreč s a m i postavili svoje šole. Za to smo presiromašen narod! Potom družbe Ciril-Methodove storimo sicer veliko in bi še več storili, ako bi bili edini. — Ker smo pa postali nesložni in ker so naša denarna sredstva nezadostna, iskati moramo druga pota, in sicer pravna pota, pota pritožb, pota rekurzov itd. Težko je sicer kaj takega nasvetovati, ker je Avstrija po izreku nekega Angleža v pravnem oziru jako degenerirana in je v tem oziru močno opešala. Vendar moramo Slovenci poizkusiti, da vsaj svojo čast rešimo, če smo že obsojeni na narodno — smrt.

Zaraditega stavljam sledeči predlog:
„Družba sv. Cirila in Methoda naj posreduje, da se bodo starši, davkoplačevalci, avtonomne korporacije (občine, krajni šolski sveti) pismenim potom pritoževali na merodajne urade (okrajne šolske svete, deželne šolske svete, naučno ministrstvo, upravno sodišče) v zadevi kri-vice, ki se gode Slovincem v šolskem oziru, ker niso naše šole (nižje